

DÉLIBÁB

Szépirodalmi heti lap.

Megjelenik minden pénteken.

Szerkeszti és kiadja: DENG I JÁNOS.

Előfizetési ára: Egész évre 4 frt. Fél évre 2 frt. Negyed évre 1 frt. — **Szerkesztő és kiadó lakása:** Debreczenben, Varga-utca, 2193. szám alatt.

Tartalom.

1. Olvasóinkhoz. 2. Ide s tova... (költ.) D e n g i János-tól. 3. A virágarus leány (beszély.) 4. Oh ne aggódj... (költ.) S i p o s Somától. 5. Nemzetiség és hölgyeink. H o f f m a n n Mór-tól. 6. Bolond fejemben... (költ.) K o m j á t i Jenőtől. 7. Gyöngyszemek. A szerk. jegyzeteiből. 8. Irodalom. V. S á r f f y Ignác-tól. 9. Irodalmi hírek. 10. Számrejtvény. 11. A szerkesztő üzenete. 12. Tárca: Sokat beszélnek... (költ.) R u d n y á n s z k y Gyulától. A szépség kedvéért. A i g n e r Ferencztől.

OLVASÓINKHOZ.

A „Déliab“ életében a jövő évnegyedtől tetemes változások állnak be; miért is sietünk t. olvasóinkat azokról előre értesíteni.

Gróf Csáky Alfonz, ki ezentul főmunkatársunk is lesz, a lap kiadását július elsejétől átveszi s egyszersmind lehetővé teszi, hogy a „Déliab“ az új évnegyedtől kezdve nagyobb alakban, finom simított levélpapíron, elegans szines borítékkal (mint egykor az „Uj idők“) jelenjek meg. — A tartalom és felosztás az eddigi marad; a borítékon vidéki levelezés, tréfák, adomák, érdekesb (hasznos és mulattató) hírek s a talányok fognak közöltetni, hogy a komolyabb tartalom ezáltal változatosabbá és érdekesebbé váljék; a boríték utolsó oldala hirdetéseknek lesz szánva.

A lap illetén kiállítása természetesen a kiadói költségeket is tetemesen megnagyobbitja, miért is az előfizetési ár emelkedni fog következőképen:

Fél évre (jul. — decz.) 3 frt.

Negyed évre... — 1 frt. 50 kr.

Azt hisszük, hogy t. előfizetőink áldozatkészességüket figyelembe véve, nem fogják támogatásukat e csekély áremelkedés daczára sem megvonni; különben kérjük szándékukról bármelyik esetben mielőbb tudósítani, hogy a szükséges intézkedéseket még idejében megteheszük.

Előfizethetni bármelyik postahivatalnál; helyben Kutasi Imre nyomdatulajdonosnál, Csáthy Károly és Telegdy Lajos könyvkereskedésben s a kiadó gróf Csáky Alfonz urnál, kihez július elsején túl minden a lap anyagi részét illető küldemény is intézendő.

Ajánljuk lapunkat és ügyünket az olvasó közönség és barátaink becses pártfogásába.

Debreczen, június 22. 1877.

Dengi János,
kiadó és szerkesztő.

Ide s tova...

Ide s tova elröppen ifjúságom
S a boldogságot meg sem izelém...
Mennyit fáradtam, türtem e világon
S csepp enyhülés sem mosolygott felém!
Mikor lesz vége már e szenvedésnek,
Mikor szűnik már ez a gyötrelmem?
A pályabér, jutalmim merre késnek
S az örömet már mikor éldelem?

Vagy nem vagyok még érdemes reája
Eunyi verejték s küzdelem után?
S az életutat — háladatlan pálya! —
Eddig hiába, hasztalan futám?
Hát kin, lemondás, átvirasztott éjek
A jutalomra érdemetlenek?
Meddig türjek még és meddig reméljek,
Bús könnyeim meddig ömöljenek?

Gyermekkorom? ... Oh nékem ez se drága!
Ez is olyan komor és hallgatag...
Nem volt e kornak egyetlen virága,
Nem csevegett ott kis ezüstpatak;
Zöld lombjaim nem virulának ottan,
A dér lecsipte, földre hulltanak...
S hiába jártam köztük elhagyottan,
Hiába kértem, hogy viruljanak!

Mások e korból annyit emlegetnek
Rózsás ligetet és dalos tavaszt!
Szinét se láttam soha e ligetnek,
Tavaszom volt a zördülő haraszt.

Sötét borongott már akkor körültem
És dörgött fenn az égiháboru . . .
Hiába vártam és hiába türtem:
Nem engedett, nem oszlott a boru.

S ki hinné? . . . mégis el nem csüggedtem,
Remélve néztem a vihar elé,
Hogy nemsokára tisztuland felettem
S kék ég mosolyg e bús kebel felé:
Vártam, reméltem, türtem . . . mind hiába!
A béborult ég már ki nem derült . . .
Villám czikázott a vad éjszakába
S hitem hajója már-már elmerült . . .

És jött a kor: az élet itjusága,
Melytől e szív még valamit remélt . . .
És jött az orkán, mindent összevága,
Talán még azt is, ami már nem élt;
Levéltelen fát és letört virágot
Többől facsart ki s a viharba vitt . . .
És itt hagyott egy gyászos pusztaságot
S vérző szívemnek égő kínait . . .

Mi lesz velem már? A vihar kitombolt . . .
Mi lesz velem már, édes istenem?
Talán mosolygni fog reám a mennybolt,
A boldogságot tán megízlelem?
Ne add, ne add még, bár esengve kérem,
Késlelted még e szent pillantatot . . .
Tudom, hogy azt a percet tul nem élem:
A kéjzértől összeroskadok! . . .

Dengi János.

TÁRCZA.

SOKAT BESZÉLNEK.

Sokat beszélnek most terólad,
Mindenki téged emleget;
Szeretnének szivedbe látni
S bírálják fényes szellemed.
Én csak mosolygok. Mit tegyek mást?!
E balga népet megvetem . . .
Hízen szived csodás világát
Csupán én magam ismerem.

S beszélnek hő szerelmünkről is =
Bocsaád meg, kedvesem, nekik;
Híez a varázst, amelyben egygyé
Lett szivünk, ők nem sejtetik;
Ez édes titka életünknek
S a síré a halál után,
Hatalmát, fönségét, regéit
Mi ketten ismerjük csupán.

Rudnyánszky Gyula.

A VIRÁGÁRUS LEÁNY.

— Beszély. —

Tessék ibolyát venni, uram!

Az ekként megszólított egy körülbelül 30 éves férfi volt: a megszólító egy fiatal, ritka szépségű leány, kinek karján egy kosár virág csüngött s ki kezében egy esomó ibolyát tartott.

Az idegennek látszó férfi megfordult és megpillantván a leány ártatlan arczát, megállott.

— Veszek egy csomót vagy inkább az egészet — mondá.

A leány elpirult és nagy, barna szemével meglepetten nézett az idegenre.

— Mindet, uram? Valóban mindet megvenné ön? Oh mily boldog volnék! Nagyanyám nagyon beteg és az ut oly hosszú, a nap oly forrón süt.

E szavak az idegen szivéig hatottak.

— Mind megveszem, — mondá s egy csomó ibolyát gomblyukába tűzött. — És most adja ide a többit is.

A leányka boldogan szedé össze virágait és az idegennek nyujtá.

Az mosolyogva vevé el és két aranyat tett az üres kosárba.

A SZÉPSÉG KEDVEÉRT!

A nőknél az arczfestés régi szokás vagy helyesebben mondva: bűn! s a különböző népeknél különféle módokban létezett s létezik ma jobban, mint bármikor!

A civilizálódott Nyugat-Európa nőinél a fehér s rózsaszín divatozott. Egyik nő fehéres halvány arczot óhajt és valljuk meg, tud is festeni! mert ezáltal ellenállhatatlanabbnak képzei magát a férfiak előtt(!) A másik ellenben arczain rózsákat szeret? Ott az a szép rózsaszín festék s ennek segélyével rózsás is lesz az arczon. Még a szemöldök is gondot szerez soknak. Azt is színezní kell! Sőt némelyek figyelme a szemre is kiterjed s egy sötét kört rajzolnak körötte. Hát még az ajkak!? Azoknak pláne szükséges az az élénk bíborszín, melynek kedves hamva az első csók hatása alatt megsemmisül. Ah, de addig a csókiig sok idő muliks azalatt a nő hasznát veszi a mulékony színezésnek; emelte bíbóját ezzel is! No ez udvarias férfiu — gondolja valaki — hogy ily nyíltan árulja el a nők élettitkait. Engedelmet kérek, én mindig igazat szólok és ha őszinteségem kissé visszatetsző önök előtt, más oldalról elismerést nyujtok kárpótlásul. Oh! mert a nők

— Holnap ismét erre jövök és minden virágát megveszem! Mi az ön neve?

— Lisette — felelé a leány. — De uram, ennyi pénzt nem fogadhatok el. Egész kertem sem ér ennyit. Kérem vegye vissza. Én nem kértem alamizsnát.

— Nem, kedves Lisette, virágai ezerte többet érnek. Holnap várjon itten ugyanez órában.

És mielőtt Lisette felelhetett volna, eltűnt.

Lisette felvevé kosarát és a csillogó aranyakat nézegeté.

— Én nem kértem tőle alamizsnát! Virágaim árát megtartom és a többi holnap visszaadom, — mondá.

A pénzt zsebébe tette és a piacot elhagyá. Midőn a déli harang megszólalt, Lisette már a poros országútra ért. Sietve haladt s egy gyalogútra kanyarodott, mely egy kicsiny kunyhóhoz vezetett.

A kunyhó nyitott ajtajában egy öreg nő állott.

Midőn a leányt észrevette, felé kiáltott:

— Siess Lisette! Nagyanyád haldoklik!

Lisette, mint a nyíl, repült.

A kunyhó szegletében egy rozzant karszékben ült egy öreg nő haldokolva.

Lisette térdreborult és hangosan zokogott.

apró hibáikat leszámítva, mindig csodálatraméltó, kedves lények mi előttünk — férfiak előtt!

Hanem folytatom az őszinte cikket tovább!

A japáni nők keleten a rizsport használják s egész hófehérre mázoljaik arcaikat. Ajkaikra pedig a legvirítóbb piros festéket pazarolják. De legsajátosabb szokásuk az, hogy előszeretettel szokták fogukat feketére mázolni. Ugy látszik, ezek nem bírják-felfogni egy gyönyörű fehér fogsor értékét, melyre az európai nők oly sokat adnak! A chinai nőkre vonatkozólag azt jegyzik meg, hogy azok a csillogásra fektetik a fősúlyt s egészen elhalmazzák magukat a drágaságokkal. No persze, ha telik! Kivétel csak közöttük is van; a nyomoruság sokkal általánosabb, hogysen a chinai nők mentek maradhatnának tőle

Az algiri nők kecskeik rabjai s mindennemű illatos szereket használnak. (Ezt nálunk is megteszik, csak hogy mérsékeltebben!) Hanem abban már nem követik a mi kedves nőink, hogy szemöldökeiket éktelelen feketére fessék, még kezeiket s labáikat rózsaszínűvé varázsolják. — Végül a stambuli nők úgy vélik szépségüket fokozni, ha a két szemöldököt az orr felett egybekapcsolják s arcaikat elöntik a rózsaszín búbájával.

Ime e vázlatos leírásból látható, hogy az arcz-

Ez öreg volt egyetlen rokona, és daczára, hogy fiatal életének minden percét megkeserítette szeszélyei által, Lisette nagyvön szerette őt; s most látván, hogy tőle is meg kell válnia, kétségbeesetten kiáltá:

— Itt vagyok nagyanyám, itt vagyok! Most gazdag vagyok, minden virágaimat eladtam! Neked nem szabad meghalnod!

A haldokló szemeit felnyitá és életében először tekintett gyöngéden Lisette-re.

— Késő! Űtött halálom órája! Te mindig jó gyermek voltál s ezért meglész jutalmazva. A titkot nem viszem siromba. Én nem vagyok nagyanyád... Most már nincs időm a történetet neked elbeszélni, de a lelkésznek mindent bevallottam és ő mindent leirt. Lisette, bocsáss meg, én sokat vétettem ellened!

Lisette reá borult és zokogva kiáltá:

— Oh nagyanyám! nincs mit megbocsátanom. Én szeretlek... Oh ne hagyj el!...

De a halál a szeretetnél is erősebb és mielőtt a nap utolsó sugara a hegyek mögött eltűnt, az öreg nő nem volt többé.

*

Két héttel később a K. palota egyik termében a kandalló előtt K. grófnő ült s nem messze tőle

festés az egyes államokban korántsem ismeretlen, csak-hogy a miveltebb nők körében izléssel párosul, míg a szellemi fejlettség alanti fokán levők ebben a kirivóságig engedik magukat ragadtatni.

Különben az arcz és egyáltalán az egész fő alá volt vetve mindég a divat befolyásának s a nők sajátos mesterséges uton iparkodnak a fejnek díszet kölesőnözni, minek folytán nem ritkán elferdítették s kivetközötték eredeti jellegükből. Vagy szépek mondhatjuk-e a czukorsüveg alaku női fejéket? Avagy azon idomitást, mely a fejnek kiváló hosszúságot szerzett, megengedhetőnek tartjuk? Aztán, hogy az keskeny alakkal birjon, mint keleten régebben Confucius korában! Az a csavarási. nyomási művészet, melyet a fejk — már említett — alakuvá változtatása végett elkövettek, a gyermekkor felejthetetlen kinait képezik.

Többen azt állítják, hogy a régi germánok fölötte kedvelték a laposfejű leányokat. Szép izlés, de nem követjük! Egy laposfejű leányt csak elfogadunk mutatványul, de szerelmünkkel nem ajándékozunk meg soha! Hát arról mit szólnak bájos olvasónőim, némely ázsiai népeknek ama neveltségés elfogultságáról, hogy a kopasz nők a legszeretreméltóbb lények! Na ezek is eltalálták az izlésben a „non plus ultrát“. De hát képzelhető-e szép nő hullamzó, holló-

T. gróf, a grófnő távoli rokona és fogadott fia állott hirlapokat olvasva.

— Ismét egy levél Izabellától. — szól a grófnő egy nyitott levelet tartván ujjai közt. — Utánad is kérdezősködik. Te igen közönyösen bánsz vele. Ő minden perczen reméli, hogy kezét megkéred. És neked ez eszedben sincs. Miért nem veszed nőül? Ő híres szépség, gazdag és szeret. Mit kívánsz ennél többet?

Sándor gróf türelmetlenül hajtá össze hirlapjait.

— De én nem szeretem. — mondá.

— Nem szereted? de hát kit szeretsz?

— Nos tehát megmondom. Egy fiatal leányt, kit két héttel ezelőtt Franciaországban láttam és nem felejtetek el.

— Bolondság — mondá a grófnő. — Sohasem gondoltam, hogy ily ábrándozó vagy. Az ő arczat fested most mindig?

Sándor gróf elpirult és a teremből kisietett.

Dolgozó szobájába ment, mely tele volt festményvel s majd minden képen egy s ugyanazon arc volt látható; egy gyönyörű fiatal, ártatlan arc nagy barna szemekkel.

— Nem tudom elfeledni — mondá A. gróf

fekete vagy gazdag aranyszínűvel vetekedő szőke fürtök nélkül? Oh! a költők nem hiába énekelnek kedveseik ez előnyéről dalokat; s ha a költő tud rajongni azért, mi elhihetjük — és talán az ázsiai nagyságok is elfogadhatnák azt? — hogy a gyönyörű haj a nőnél korántsem fölösleges! — Egyebiránt nem lehetetlen, hogy Ázsiába megokosodtak a férfiak és a kopasz nőket nem imádják annyira, mint régen tették! No még a mongol kisasszonyok köréből valamit! E virágszálak m o n g o l n é z e t szerint akkor a legbájosabbak, ha orruk pisze, sőt e tekintetben a tatár urak még tovább mennek és az orrot egészen nélkülözhetőnek tartják. Tatáros izlés biz ez!

Fenebbi kirivó példák eléggé jelzik, hogy az egyes keleti népek a természet alkotását szerették mesterkélttség alá venni csupán a szépség kedvéért! A lapos és hosszú, valamint czukor alakú fejek, ugy a pisze orr és az orrtalanság tagadhatatlanul bizonyítják.

Nálunk, Európában, nem ragadtattak nőink annyira a szélsőségekbe. Nem kinozzák a csonkítási műtétekkel a főt; az orrot sem vélték soha szükségflettinek s így sokkal szelidebb jelekben észlelhető a külső szebbé tevési hajlam nőink körében!

A fejdiszítés a hajak színváltoztatása által is eszközöltetett.

egy nagy képet nézve — és soha se fogom elfeledni! . . .

A festmény Lisettet ábrázolá, amint karján egy kosár virágot tartott.

(Vége köv.)

Oh ne aggódj . . .

Oh ne aggódj kedvesem,
Legyen a jövőhöz kedvünk.
Én nem félek semmitől,
Míg csak élni fog szerelmünk.

Hisz mit nyujthat még a lét,
Dús kincstárral én mit érek?
Hű szerelmed így is él
S én csupán teértem élek.

Ne óhajtsuk mi a fényt
Oh ez tőlünk elmaradhat!
Csókunk ott sem édesebb
És több üdvöt ott sem adhat.

Nézd a lombok árnyiban
Azt az enyhes piczi fészket,
Mily szegényes . . . és belé
Mennyi boldogság beférhet!

Mi csak éljünk vidoran,
Mi se bántsa szlvünk álmit,
A boldogság oda huz.
Hol a szerencse tanyázik.

Sipos Soma.

Mindenesetre emelte a nők szépségét — a befé-
héritett vagy másképp hajporozott haj, mely francia
izlésnek köszöni eredetét s egész Európa magasabb
köreiből általános közkedveltségre vergődött; később
ezt megunták s már a múlt század közepén tul a vör-
nyeges hajért rajongtak a nők és többféle kenőcsök
segélyével törekedtek hajaiknak vörnyeges színt köl-
csönözni. Egyebiránt a vörshaju nők — ma is hó-
dító jelenségek a férfiak előtt, ha abból a példából
kiindulhatunk, melyet tapasztalhattam, hogy egy szép
vörshaju nő a hollőfekete s szőkefürtű sokkal bá-
josabb nőket háttérbe szoritott és, ami hiba, a férfiak
örületes vonzalomtól elbájoltan csak körötte csoporto-
sultak. Talán nem mindenütt gondolkoznak így a
férfiak!! És az nagyon helyes! Hanem a nők azért
ma már mégse epekednek a vörös fürtök után s in-
kább szeretik a fekete koronát fejükre helyezni.
Szándékosan használom e kifejezést, mert ma — és ez
a sajnos — nagyon is helyezik a nők fejükre az ál-
parókákat, az idegen fürtök árában. Erről kellene le-
szokni. Ez már aztán eredeti és dicsérendő elhatáro-
zást, erélyt mutatna! Hanem hagyjuk ennek eldöntését
a nőkre és az — időre! Egyik vagy másik csak segít
majd ezen a bajon is!

Még közölhetném röviden, hogy a hajviselésre

NEMZETISÉG ÉS HÖLGYEINK.

Hoffmann Mórtól.

Hazánk történelméből látjuk, hogy minden időszakban nagy szerepet játszottak a nők. Történelmünk megőrizte azon dicső hölgyek neveit, kik válságos időkben úgy, mint a béke áldásos napjaiban nemük valódi diszei voltak. A magyar nemzet nem kevés ily hölgygel bírt. A történelem arról is beszél, hogy minden században felfogta a magyar nő hivatását, s tulajdonképeni rendeltetésének élve ritka tapintattal felelt meg a nő, az anya, a hitvestárs és a honleány kötelmeinek. S ha bámuljuk az egrői hölgyek önfeláldozó bátorságát, nemkevésbé csodálhatjuk azon példátlan erkölcsösöget, melyet a magyar nők a társadalmi és családi élet szűkebb körében mint anyák és példás viseletű hitvesek tanusítottak. Ami pedig a magyar nő nemes szívének mindenkor díszé és éke volt, az azon meggyőződészerű honszerelme vala, mely szívében lángolt s mely által a magyar család tüzhelye egyszersmind oltára volt a honszeretetnek. Én ennek vagyok hajlandó azon igazán példátlan honszerelmet tulajdonítani, melyel még ma is találkozunk.

Különben a magyar nőknek befolyása a társadalomra egész az újabb korig sem szűnt meg. Minden fontosabb társadalmi mozgalomban ők főszereplők gyanánt neveztetnek. 46-ban a védegyelet eszméje, 63-ban a budapesti bazar, mely annyi könyvet szarított fel s most ismét a védegyeleti mozgalom, részben vagy egészben az ő művek. Ahol a szépet pártolni, a nemeset előmozdítani, hol a szegényeket gyámolítani, az árvákat és kisdedeket nevelni kell, ott hölgyeink nem hiányzanak. Abból a tevékeny, a honszerelemtől áthatott szellemből van még valami a jelenkor hölgyeiben is s ezt el nem ismerni részünkről igazságtalanság volna. De el nem titkolhatjuk azt is, hogy az újabb kor ellentmondó

mennyi figyelmet fordítottak mindig a nők, de ezt nem akarom, mert a hajtornyoknak csak közelmúltban ijjesztő magassá emelése még gondolatnak is borzasztó, szerencsére jelenben ez előszeretettel csökkent és beismerhetjük, hogy imádsraméltó nőink, mind jobban jobban leontják az éktelelen tornyokat fejeikről. Hanem annyit jelzek, hogy a magyar nők gyöngyös pártavali leszorított hajviseleése igen kedves volt s kár, hogy magyar érzelmű hölgyeink ma már nem barátkoznak e viselettel. Azok a magyar menyecskék az alföldön mindannyi példák s a műveltebb körökben ezeket irányadóul vehetnék. Akkor nem lenne szükség a méreg drága napi fodrásznőkre se, elvégezhetné minden nő egyszerűen maga azt, mik így forintokba kerülnek!

Ezek után bocsánatot kérek e jó indok szülte tanácsok és őszinteségemért önöktől olvasóim. Mentsem főleg az, hogy mi férfiak kivételesen mondjuk el véleményünket önökről, míg önök igenis gyakran foglalkoznak velünk — h i b á i n k é r t. Tehát kölcsönösen megy ez már köztünk, hogy az igazat kimondjuk egymásnak.

Aigner Ferencz.

érdekei kiforgatták valójából a családi életet s a családi szentélyt, mely után mint eszménykép után sóvárgunk, eredeti tisztaságában többé nem igen találhatjuk fel. A nyilvános élet befurakodott ide is s a családtagok viszonyát feltűnően lazává tette. Főötte szomorú volna, ha ennek daczára a szülői és gyermeki szeretet utánzásraméltó példáival nem találkoznánk korunkban is; sőt meggyőződésünk az, hogy a család regenerációja, regenálni fogja a társadalmat magát is, melynek corruptiója nem minden káros befolyás nélkül van amarra. És éppen azért, mert ezt hiszszük, szükségesnek tartjuk, hogy hölgyeinknek a nemzetiséghez való viszonyuk tekintetéből külön fejezetet szenteljünk.

A nő képezvén a családnak kétségkívül egyik legfontosabb tagját, sőt amennyiben gyermekeinek első és legtermészetesebb nevelője, a legfontosabbat, társadalmunk nemzeti regenerációjának nélkülözhetlen föltéte a nőnevelés regenerációja nemzeti szempontból.

Nem minden helyes ok nélkül mondhatnók a nőnevelés regenerációja helyett a nő regenerációja; mert a jelenkor hölgyei számos oly erényt nem ismernek, mely anyáik vagy dédanyáik díszét képezte. A „tempora mutantur“ féle ellenvetést csak félig fogadhatjuk el, mert ime a jelek oda mutatnak, hogy minden törekvés a kivesszett erények meghonosítása felé fordul. Visza szeretnénk és akarnánk térni az egyszerűséghez és takarékossághoz.

Sokat haladt az idő kereke; sokat és gyorsan, az igaz. A társadalom igényei megváltoztak és gyarapodtak és ez igények gyarapodása szünteté meg azon erényeket, melyekre pedig éppen nekünk oly nagy szükségünk van. Magyar családaink körében nagy hódításokat tett az idegen szellem, mely a ruházatban, a háztartásokban, a cselédek körül, sőt majdnem az élet minden nyilatkozásában sok, drága pénzbe került, pedig csak oly szükségletnek felelt meg, melyet a divat kényszerített rá az emberekre s melynek nyomasztó terhe alól vágyunk szabadulni. A védegyelet eszméje ismét látható alakot nyert azon egyesület által, mely Budapesten a magyar ipar terjesztésére és védelmére alakult; miképen fogja ez céljait elérni? — az még a jövő titka.

Amint mondók, az idegen szellem hódított családainkban, de nemcsak külsőségekben, hanem nyelvben is; és ez legsajnálatosabb; mert ha van támasza nemzeti nyelvünknek és tényezője nemzeti törekvésünknek, csak a nő lehet az. Ha ez érzelemben és nyelvben magyarrá lenne. — ismétlem, érzelemben és nyelvben, — akkor a serdülő leánynemzedéket nem kellene féltenuünk a germanisatio befolyásától, nem fogna rajta. De hölgyeink, nem szemrehányáskép legyen mondva, nem kivétel nélkül magyarok az érzelemben, sőt sokan nem is értik egészen, hogy mi ez; s ha talán érzelemben azok, nem nyelvben is, mert nagy része a magyar nyelv tudása daczára negélyezi az idegent s társalgási nyelvül szivesebben használja a németet és francziát, e kettőt szalonképesebbnek tartván, mint az előbbi.

Ime egyik sajnós oka családjaink magyartalanságának.

Ne értsen félre senki.

Mert ezzel nem azt akartam mondani, hogy száműzzük tanodáink és magánoktatásunk köréből egészen az idegen nyelveket, ez ugysem volna lehetséges; sőt ha taníttatjuk az idegen nyelvet, tanulja meg mindenki úgy, hogy azt jól értse és használhassa, hogy szükség esetén értékesíthesse és hasznát vehesse, azaz tanulja meg teljesen; de sohasem úgy, hogy ez az anyanyelv rovására történjék. Már pedig serdülő leány-

nemzedékünk egy jó nagy része az idegen nyelveket határozottan az anyanyelv rovására tanulja s legnagyobb baj az, — hogy teljesen felserdülve egészen és helyesen, amint ezt a valódi műveltség megkívánja — egyet sem tud. Még jó, ha anyanyelven egy pár könyvet olvasni bír és megérti.

Amit sokszor fősgyökeres magyar családjaink is leányaik nevelését illetőleg a nyelvtanításban elkövetnek, az határozott félreértésén alapszik a leány jövőendő rendeltetésének is.

A kis leányka már nagyon zsenge korában annyira kinosztatik a francia nyelvel s annak tanulásában legalább látszólag oly buzgóságot kell kifejtene, hogy azt hinné az ember, miszerint egyebek mellőzésével a francia nyelv tudása életezélja.

A leány legyen első sorban magyar leány; mert éppen hölgyeknél tapasztaljuk a társadalmi élet különféle viszonyaiban, hogy szeretik, amint már említettük, az idegent negélyezni, sőt nem ritkán tapasztalja e szerény elmékedések írója, hogy oly társaságban, ahol csak egy férfi is volt, ki a francia nyelvet értette, a hölgyecske később volt eltagadni, hogy egyáltalán magyarul tud, mintsem hogy ügyességét nem fitogtatta volna egy pár köznapi francia szólas módban. Itt legelső sorban felelőse teendő az iskola.

Ugy látszik, hogy sok tanító maga sem ismeri a nyelv- sziv és elmeképző. érzületátalakító hatását. Mert maguk sem tudják, mily belső viszony kapcsolja valamely nemzetet nyelvéhez. Nem ismerik, sőt nem sejtik, mily szoros elváhatlan viszony van valamely nemzet élete és nyelvének fejlődése között. Ha ilyformán nem is méltatják úgy, amint azt kelene, ez annál természetesebb, mert a nyelvből ők maguk sem tudnak többet, mint egy jól roszul bemagolt szabályhalmazt. Ezt nevezik ők azután nyelvtudománynak s adják el drága áron, nagy kamatot huzva belőle, mint az uzsorás kapitálisából.

Azt tartom, csak hazafiai kötelességet teljesítek, mikor most már a gouvernanteok annyiszor és annyiszor erkölcstelenítő és nemzetellenes törekvéseiről szólok s a szülőket azon métegyre figyelmeztetem, melyet maguk visznek be a házba leánygyermekük nagy kárára.

Nem akarom kétségbevonni, hogy vannak közöttük is dicséretreméltó kivételek, de hogy éppen e kivételek hagynák oda hazájukat és jönnének vándorsáskák raja módjára Magyarországra, azt a tett tapasztalatok nyomán indulva, határozottan kétségbe vonom.*

Rendesen** hiu, önző s az erkölcsöt, ha gyarló is, akkor kényszerből gyakorló teremtések, kik valamit tanultak, de nem úgy, hogy azt másokat tanítva kelőleg értékesíthetnék. Én legalább saját, talán külön tapasztalásaim folytán két osztályba soroznám a gouvernanteokat, szépekre és rutakra. Ha szépek, akkor sokkal hiubbak, mintsem hogy működésük valamely család körében haszonnal járna s különösen kisebb városkákban, ahol az ily gouvernanteok mindig szívesen szeretik magukat befészkelni, számtalan utja módja nyílik a szerelmi liaisonnak, ha pedig rut s nem oly képzelgős, hogy e rutságának beismerésére nem volna képes jutni, akkor meghasonlik magamagával s a reája bizott gyermekeknek valódi kizója lesz, s működése nem teremthet jót.

Én a gouvernanteok általi nevelést, különösen ott, hol a házianya befolyásával nem képes ellensu-

* Pedig vannak ily kivételek is.

** Azaz hogy többnyire!

Szerk.

Szerk.

lyozni ama rosz befolyást, mind nemzeti, mind erkölcsi tekintetből károsnak, rosznak tarom.

(Vége köv.)

Bolond fejemben

Bolond fejemben egyre zajlik,
Bukfenczet hány a gondolat.
Papírra festett szarkalábok
S nem a jövő, mi gondot ad.

Hogy a rejtély kulcsára leljen,
Egyszer mint buvár elmerül;
Vigaszt nem ad még a tudat sem
Hogy én is küzdtem emberül.

Máskor meg hórihorgas árnynyal
Vivódik lelkem hosszasan;
Sohajtok földreverte, fájón:
A cél mi messze, messze van!

A balga hit, a dőre álom,
Bár nevetem, de jól esik,
Szent babonával édes ábránd
A lelkemben ölelkezik.

Komjáti Jenő.

GYÖNGYSZEMEK

(A szerk. jegyzeteiből.)

83.

Ezer közül kiválasztva
Egy szívet eljegyezni,
S abba magát beolvasztva,
Egészen lerejteni;
Azután megcsalattatni,
Pártosan elhagyattatni,
Egek, be vad fájdalom!
. . . Van-e győtrőbb
Bánat ennél vagy szegezőbb
Kin s gyászosabb siralom?

Themistokles.

Metastasio.

89.

A boldogságnak magabavonulás kell s szintugy barátja a magánynak, mint a fájdalom.

A Montabreji kastély.

Sandean.

90.

Amor minden kornak,
Nemnek s rendnek patvara:
Minden szívtől uzsorával
Szedegeti a vámot;
S a gögösre szép módjával
Reá veti a hámot.
Aki Amort megvetette,
Vagy Amort elefejtette,
Imádja ott hatalmát
És sohajtja irgalmát.

Kesergő szerelem.

Kisfaludy S.

91.

Ne fuss a társaságtól . . . de ne is helyeztesd minden boldogságot bele. Élj magadnak, de másoknak is.

Fanni hagyományai.

Kármán.

JRODALOM.

(„Lapok a tudományok könyveiből.“ Irta Dongó Gy. Géza, gymn. tanár. Nyomatott Budapesten Kocsi Sándor nyomdájában. 1877.)

Egy igen csinosan kiállított művet tettünk le kezünkbe a napokban. Mondhatjuk, hogy nyugodtan tettük le, mert a tudományok köréből s leginkább, — mi a fiatal író, úgy látszik, körülöleli — művelődéstörténetünkben merített dolgai, az amugyis pangásban levő e fajta műveknek helyes irányt adnak.

A munka hat értekezést tartalmaz: „Eszmé a nevelés és tanítás világából. Művelődés-történelmi forgácsok. A gyermekkor. A nők társadalmi állása. Lélektani fotografiák és Nyelv és nemzetiség.“ Átolvastuk mindnyáját érdekléssel és figyelemmel. Az első, szerzőnek hivatásához mérten, paedagogiai dolgokat tárgyal s amennyire az író fiatalsága és tapasztaltsága ezt eddig kimerítette, csinosan s érdekléssel van kidolgozva, felhasználhatván sok helyütt az olvasottak czélszerűen. Különbömi mi úgy tudjuk, — mit a munka is igazol — szerzőnek nem az volt célja, hogy egy, csupán egyéniségéből kifolyó dolgot adjon elének, hanem felhasználni s saját eszméivel megegyezőleg irányítani az olvasott dolgokat. Leginkább meg látszik ez a Nők társadalmi állásán, mely a műnek legérdekesebb része. Az ebben elmondottak mind historiai tényeken alapulnak; ki van mutatva a nőnek társadalmi létezése az őskorban, melyeknek összeböngészése szerzőnek f. radhatatlan történelmi buvárkódását igazolja. A terjedelmes cikkben a nőnek mint emberi egyednek állása, kötelemei s a társadalomhoz mért viszonyait olvasuk, nem feledve ki a módok sem, melyek a nőt az emberiség hasznos tagjává tehetik, sem az okok, melyek miatt az bukhatik.

Érdekes továbbá a Művelődés-történelmi forgácsok is, mely a régiek, különösen a rómaiak lukullusi életmódját vázolja historiai példákkal felvilágosítva. Ezt szerző, ha jól következtetünk, derült kedéllyel írhatta. Érdekes a Lélektani fotografiák is. Ha az olvasó a művet saját izlése szempontjából akarja felvenni, úgy ezt egy bölcsésznek ajánlom. Szerző maga kijelenti, miszerint ez quasi részlet egy munkában levő „Lélektanából“, mi arra mutat, hogy a művelődés-történelmi dolgokon kívül ezzel sem foglalkozik czéltévesztetten. A sanguinicus ledér kedéllyével, a melancholicus mély gondolkodásával, a cholericus epéskedésével, a flegmaticus semmit-törődésével érdekes tárgy olvasható élénk. Van még ezenkívül kettő, de már kevésbé érdekes értekezés: A gyermekkor, és a Nyelv s nemzetiség, ezekről nem emlékezünk meg bővebben.

A munka, szerzőjének mind kiállítás, mind gondozás, mind évek óta tett fáradságos adatgyűjtései miatt nagy előnyére válhatik. Csak egyre kell, hogy figyelmeztessük szerzőt jóakarólag, arra: hogy kerülje dolgozataiban az áradozást, ami különben kezdő írónál közös hiba. Ha majd a higgadt gondolkozás korszaka beáll, bizonyára másképp gondolkozik. A nők társadalmi állásában amily érdekes történelmi notabennel találkozunk, el volna tán kerülhető — ez különben nem hiba — a források legparányibb részletekig történt tudtuladása. Az olvasottak elajátítása váljék a szerző vééré s ebből kiindulva párhuzamosan alakítsa meg eszméit, mint tett a Művelődés-történelmi forgácsoknál s a Lélektani fotografiákban, melyek mint teljesen önálló egészek, jó sikerre számíthatnak az olvasó lelkében.

A mű, mint szerző kijelenté, összeállítása szétszórt dolgozatainak, melyek többnyire a szerkesztése alatt állt lapban a „Máramaros“ban láttak napvilágot.

Szerző különben műve második kötetének tartalmával is készen van. Tárgyai lesznek: Az ember, mint a szülői ház, iskola és társadalom neveltje; Az ősmagyarok családi élete; Jellemképzés a gymn. nevelés-tanításban; Carthago és Róma virágzásuk tetőpontján és bukásukban, és Hogyan kell a könyveket maradandó haszonnal forgatni? Előre is kijelenthetjük, — amennyiben mi e dolgokat legnagyobb részben már olvastuk, hogy szintoly érdekesek lesznek, mint az első rész.

A mű szerző sajátja, ára 1 frt. Ajánljuk bátran a komoly törekvésű ifjuságnak leginkább, mert szerző ezekhez viszonyítja leginkább munkásságát.

A mű megjelenésével egyidejűleg bocsájta szét előfizetési felhívását szerző „Vázlatok az ősmagyarok életéből“ cz. érdekes történelmi művére is. Ara 40 kr. Az előfizetési pénzek hozzá Nagykárolyba küldendők.

V. Sárffy Ignác.

JRODALMI HIREK.

Értesítés. Tudatom t. munkatársaimmal, a csere-és munkatársi viszonyban álló lapok szerkesztőivel s egyáltalában az érdeklődőkkel, hogy f. é. július 6-tól augusztus 26-ig Felsőbányán (Szatmármegyében) leszek; miért minden, a lap szellemi részét illető küldeményt vagy megkeresést oda kérek intéztetni. D e n g i J á n o s.

Még egyszer kérjük t. előfizetőinket, hogy lapunk járatása iránti szándékukat velünk mielőbb tudassák, hogy magunkat idejekorán s kellőleg tájékozhatassuk. Hátralékos előfizetőinket pedig figyelmeztetjük a gyors kiegyenlítésre.

— **A Petőfiről** keringett híreket az „Ellenőr“ következő távirata teljesen halomra dönti:

Kolozsvár, jun. 19. este 7 órakor. Manasszes kihallgatása délután tovább folytatván: kétségbe vonhatatlan bizonyosságok alapján kitünt, hogy Manasszes nem egyéb, mint egy országos lóköltő s Petőfire vonatkozó minden meséje a leggazabb hazudozás.

Manasszes előbb Szilváson élt, Máté János név alatt, ott elvett egy asszonyt, kinek vagyónát elverte; azután Manasszesnek adván ki magát, Alsó-Szovátra költözött. Ugyancsak ő az, aki Koronkán Vizi Ferencz gyanánt szerepelt; ennek neve alatt járta be Erdély vidékét és Magyarországot. Erre a Vizi Ferenczre hivatkozott eddigi vallomásaiban leghatározottabban mint olyanra, a ki vele együtt tért vissza a muszka fogásból.

Manasszes soha nem lehetett Muszkaországban; ez világosan kitünt a mai vallatásból. Ime zürzavaros értelmetlen és képtelen állításaiból egy-két mutatóvány:

Azt mondja, hogy Péterváron a muszka tiszt magyarul beszélt; hogy az ólmot úgy fogják a vízből, mint a halat. És így tovább.

Előbbi alkalomkor s még ma délelőtt tagadta, hogy írni, olvasni tud; délután rábizonyult, hogy Szilváson a parasztoznak istancziákat írt.

A gazembert azután megvizitálták s akkor kitünt az igazi neve, mely karjára van tátovirozva. Ez Pap János.

A semmirevaló délelőtt még nagy képpel, bátran, biztosan beszélt; délután már összeesett, sirt és könnyögött; s midőn letartóztatták és őrizet alá helyezték, egészen megtört.

Holnap folytatják a vallatást; azután fenyítő eljárást indítanak ellene.

*

Dongó Gy. Gézától ismét kaptunk egy füzetet következő címmel: „Vázlatok az ősz-magyar életből.“ Megrendelhető szerzőnél Nagy-Károlyban; ára 40 kr.

*

Chilkó László, nagyváradmegyei I. sz. áldozártól: „A debreczeni r. kath. egyház vázlatos története“ című művecske jelent meg H u z l y Károly helyheli nagy prépost lelkészségének negyed százados örömmünnepeére. A hoszas buvárkodásról tanuskodó s nagy gonddal készített művet nem bocsátja áruba, csupán ismerősei körében osztja szét.

*

Beküldettek. „A villámosság“ és „A légnyomás“ című művecské Witt Fülöptől. — Szerző tárgyait népszere előadásban fejtegeti s ismerteti s mint ilyen ajánlhatjuk különösen a nép közt való elterjesztésre. Kapható Nagy-Kanizsán szerzőnél; előbbi ára 40 kr. utóbbi 30.

*

Hoffmann Mór, a „Zala“ szerkesztője s munkatársunk, ki már eddig is több művet adott ki, közelebb küldé szét „A nemzetiség és nemzeti nyelv“ című nagyobb szabású munkáját, melynek érdekes fejezetei közül mutatványul mai számunkban közlünk egyet. Kapható Nagy Kanizsán Fischer Fülöpnél, ára 1 frt. 20 kr.

*

A „Figyelő“ (irodalomtörténeti közlöny) III kötetének első füzeté a szokott ügyes összeállítással jelent meg. Közleményeket hoz ifju Szinnyey Józseftől, Thaly Kálmántól, Fejérpataky Lászlótól, Ballagi Mórtól, Kárpáti Károlytól, Deák Farkastól, Abafi Lajostól stb.

*

A „Bokrétás világ“ című költői beszélyt, mely az akadémia Nadasdy-dijára pályázók közt leginkább kitűnt, C s e n g e r y G u s z t á v, ismertebb költőink egyike írta.

*

A „Falusi könyvtár“ 5. füzeté megjelent s közleményeket hoz E m b e r Károlytól, Szántay Aladártól, I v á n y i Ödöntől, dr. T o m c s á n y i t ó l, D e n g i Jánostól, V á r o s s y Mihálytól, G a j m o s s y Ivántól.

*

Bizonyos Bájvölgyi hirdetéskölteményeire (illusztrálva arcképpel!) előfizetést s a jövedelem felét a törököknek akarja küldeni. No szegény törökök!

~~~~~

SZÁMREJTVÉNY.

Kunczl Klemmitől.

16. 17. 17. Leginkább a görögöknél található szép vonás.
1. 2. 3. Ritkaság most, pedig eledelnek pompás.
11. 12. 13. 14. 15. Gyakran feleljük ezt, ha valamit kérnek.
20. 12. 17. Ehhez gyakran sokan siránkozni mennek.
1. 4. 5. 2. Jötevők iránt erre vagyunk kötelezve.
21. 12. 10. A vasut e nélkül nem mehetne
19. 17. 18. 19. 20. A beteg ebbe helyezi bizalmát.
8. 2. 15. 15. 2. 10. Sokan így szeretnek tánczolni,
Mert lehet ilyenkor beszélni.
22. 23. 17. 16. 8. Erről szakadt az árvára szokták mondani.
1—23. Egy régi közmondás.

Megfejtési határidő július 6.

A 10-dik számban közlött sakkalány megfejtése:

Kivágom én keblemből szívemet,
Ott ugysem okoz mást, csak gyötrelmeket,
Kivágom és a földbe ültetem. . . .
Talán kikél babérfa képiben,
S koszoruja lesz a bajnokoknak,
Kik a szabadságért harcolnak!

P e t ő f i t ő l .

Helyesen következő t. előfizetőink fejtették meg: Vetéssy Ida, Fábián Lajos Mór, Lehmann Aranka, Szarka Anna, Südy György, Jakó Piroska, Tucsny Irma, Opris Katinka, Kubinyi Izabella, Kunczl Klemmi és Ilon, Mandel Róza, Babos Szidónia, Nagy István, Riesenberger Jenő, Bozsenik Béla.

A szerkesztő üzenetei.

S. S. köszönöm. Azt én később megteszem, ha hasonló viszonszivességre, melyet úgy is régen megígért, én is számolhatok.

A. F. A tárgya ugyan nagyon elesélt, de ügyes feldolgozása miatt hozni fogjuk.

K. Á. Simitson a hibákon s még egyszer küldje be, akkor aztán „megítik a mértéket“, o d a ne írjon.

B. M. Ez már nem olyan sikerült.

Az első szülők. Nem illik az ön nevéhez; másat kérünk.

Bechtold J. Talán idővel fordítson inkább valami csinos kis francia beszélyt: nagysádnak könnyű lesz az.

Szerelmi vallomás. Szaladjon haza, zárja magára az ajtót s két hétig egyebet se tegyen, mint szégyelje magát.

I. Barna. Tessék pipálni:

A hajnali harang szoba,
hald Imám,
mely szívem mélyéből ered,
s érted menybe szólj,

M. Róza és L. Aranka. Sorban vannak, fogadják üdvözetemet.

B. Béla. Szatmár. Kérjük a címzésnél a neven és lakhelyen kívül mindent elbagyni.

S. Jenő. Mig nem tudjuk, kinek szól, addig nem közölhetem. Ön ottan könnyebben utánna nézhet.

Dinohra. Egy vidéki levelet nem kaphatánk.